

PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI
Zalău, 2024

† **Petroniu**

Prin harul lui Dumnezeu Episcopul Sălajului

Iubitului cler, cinului monahal și dreptcredincioșilor
creștini din cuprinsul Episcopiei Sălajului:
Har, pace, ajutor și milă de la Dumnezeu,
iar de la Noi, arhieresti binecuvântări!

Iubiți credincioși,
Hristos a înviat!

După șapte săptămâni de post, de pregătire, de primenire și de înnoire sufletească am ajuns în marea zi a Învierii. Astăzi firea noastră cea căzută în păcat și îndepărtată de Dumnezeu prin neascultarea protopărinților Adam și Eva din rai a fost restaurată de Fiul lui Dumnezeu întrupat și răstignit pentru noi și a noastră mântuire, despre care Sfântul Apostol Petru a mărturisit înaintea celor care erau de față la Pogorârea Sfântului Duh în Ierusalim că „*Dumnezeu L-a înviat pe Acest Iisus, Căruia noi toți Îi suntem martori*” (Faptele Apostolilor 2,32).

O frumoasă cântare bisericească din această perioadă binecuvântată glăsuiește că în urma învierii Domnului Hristos din morți toate s-au umplut de lumină: și cerul și pământul și cele de dedesubt. Cerurile după cuviință să se veselească și pământul să se bucure. Și să prăznuiască toată lumea cea văzută și cea nevăzută că a înviat Hristos, bucuria cea veșnică.

Fiind plini de bucurie duhovnicească, de marile praznice noi ne urăm unii altora: „Sărbători fericite!”. Și cu adevărat dacă Dumnezeu este prezent în inima noastră ele devin zile de pace, de liniște, de odihnă, de bucurie, atât cât le este posibil oamenilor pe pământ. Sărbătorile ne fac viața mai frumoasă și sunt așteptate cu mult drag de către fiecare dintre noi.

Chiar dacă sărbătorile ne produc mare bucurie, Sfântul Ioan Gură de Aur a scris că „cea mai frumoasă sărbătoare este conștiința curată”, căci conștiința trează, acest misterios judecător pus de Dumnezeu în adâncul ființei noastre, ne dă pace sufletului și încredere, când drumul vieții noastre este cel adevărat, iar atunci când rătăcim calea ne muștră, după cum a afirmat Sfântul Apostol Pavel, „*că păgânii, care nu au lege, din fire fac cele ale legii, aceștia, neavând lege, își sunt loruși lege; ceea ce arată fapta legii scrisă în inimile lor, prin mărturia conștiinței și prin judecățile lor, care îi învinovățesc sau chiar îi apără*” (Romani 2,14-15).

Un cuget curat este ca și ochii sănătoși, care ne descoperă lumea din jur, ca să ne bucurăm de frumusețile ei, să alegem din ea ceea ce ne este de folos și să ne ferim de ceea ce ne poate vătăma, după cum ne-a spus Domnul Hristos: „*Ochiul tău este luminătorul trupului. Când ochiul tău este curat, și trupul tău întreg este luminat; dar când ochiul tău este rău, și trupul tău este întunecat. Așadar, ia seama ca lumina din tine să nu fie întuneric*” (Luca 11, 34-35).

Învierea este sărbătoarea, prin excelență, a bucuriei, știut fiind faptul că cele dintâi cuvinte rostite de Domnul Hristos Cel înviat înaintea femeilor mironosițe au fost: „*Bucurați-vă!*” (Matei 28,9), salut și îndemn ce se adresează tuturor celor care cred în Dumnezeu și mărturisesc învierea din morți a Fiului Său întrupat.

Grecii păstrează până astăzi în limba lor salutul „*Χαίρετε*” (herete) „Bucurați-vă!” preluat din Sfânta Scriptură.

Omul a fost creat de Dumnezeu ca ființă dialogică, deci de la început a comunicat cu Creatorul și ulterior cu semenii săi și tot de atunci considerăm că oamenii au început să se salute, însă nu avem mărturii în acest sens.

Salutul este o formulă uzuală sau un gest de politețe la întâlnirea cu cineva sau la despărțire. Salutul poate consta într-un scurt schimb de cuvinte sau de gesturi formale, precum: ridicarea pălăriei, înclinarea capului, strângerea mâinii, îmbrățișarea, sărutul și alte diverse gesturi, în funcție de cultura căreia îi aparțin. Forma de salut este determinată de relația dintre oameni, precum și de eticheta socială.

Chiar dacă nu există mărturii epigrafice sau scrise despre momentul în care oamenii s-au salutat pentru prima dată, deținem dovezi care atestă de când semenii noștri au început să-și strângă mâinile.

Prima strângere de mână din istorie poate fi văzută într-o reprezentare a regelui asirian Salmanasar al III-lea (859-824 î.Hr.), acesta dând mâna cu un lider babilonian, după ce au încheiat o alianță.

Operele de artă antice grecești, din secolele al V-lea și al IV-lea î.Hr., prezintă gestul strângerii mâinii, care ajunge și la vechii romani, unde devine un gest politic, dar este adoptat ulterior ca semn al prieteniei. Celebrul poet roman Publius Ovidius Naso (43 î.Hr. - 17 d.Hr.), care a fost exilat de împăratul Octavian Augustus la Tomis (Constanța de astăzi), într-un poem intitulat „Metamorfoze” a descris în mod explicit ritualul strângerii mâinii, lucru foarte comun la acea vreme.

Strângerea mâinii este un gest care face parte din normele de etichetă, iar în istorie a avut un anume rol de îndeplinit. În trecut oamenii își dădeau mâna ca să se asigure că nu au arme cu care se pot ataca. Dreapta era îndeobște mâna care mânuia sabia, astfel că strângerea mâinii drepte a devenit un simbol al prieteniei și al lipsei intențiilor rele.

21 noiembrie a fost declarată „Ziua Mondială a Salutului” ca instrument pentru menținerea liniștii și a păcii în lume. În această zi li se cere oamenilor să salute cel

puțin zece persoane. Doar salutând cel puțin zece oameni cineva dovedește importanța pe care o dă comunicării personale în menținerea păcii.

Începând de astăzi ne salutăm creștinește, unii pe alții, prin alesele cuvinte: „Hristos a înviat!”. Răspunsul la acest salut este: „Adevărat a înviat!”, el însuși fiind o confirmare a celei mai mari și emoționante minuni dintre toate câte se cunosc în lume.

Schimbul acesta de cuvinte: „Hristos a înviat!” - „Adevărat a înviat!” nu se petrece o singură dată, la slujba de Înviere, ci de-a lungul celor patruzeci de zile dintre Sfintele Paști și Înălțarea Domnului cu trupul la cer. În acest sens, el nu este altceva decât o binețe creștinească, un salut care ține loc de „Bună dimineața”, „Bună ziua”, „Bună seara” etc. În sinea ei, binețea este, de fapt, o urare, cu înțelesul de: „Bună (să-ți fie) ziua!”, motiv pentru care răspunsul poate fi: „Bună să-ți fie inima!”, ceea ce este de dorit, din moment ce Mântuitorul ne-a atras luarea aminte că *„din lăuntru, din inima omului ies cugetele rele, desfrânările, hoțiile, omorurile, adulterul, lăcomiile, vicleniile, înșelăciunea, nerușinarea, invidia, defăimarea, trufia, ușurătatea. Toate relele acestea ies din lăuntru și îl spurcă pe om”* (Marcu 7,21-23).

Copiii și tinerii noștri se adresează persoanelor mai în vârstă cu cuvintele „Sărut mâna”, arătându-și în acest fel respectul pe care li-l poartă. Același salut îl rostesc și bărbații femeilor pe care le întâlnesc.

În lumea bisericească, clericii în special, dar și laicii care au o educație religioasă mai aleasă, le spun ierarhilor cu care intră în contact „Sărut dreapta” sau „Sărut sfințita dreaptă”, întrucât în cadrul Sfintei Liturghii cu această mână arhiereul le oferă preoților și diaconilor spre împărtășire Trupul euharistic al Domnului Hristos, iar aceștia îi sărută mâna respectivă.

În lumea monahală călugării mai tineri li se adresează celor mai în vârstă prin cuvintele: „Binecuvântați!” ori „Blagosloviți”, iar aceștia le răspund: „Domnul” sau „Domnul și Maica Domnului”, în sensul ca Dumnezeu și Maica Domnului să-și reverse binecuvântările asupra monahului respectiv.

Noi, românii, mai folosim ca formă de salut și „Doamne ajută!”, pentru ca Dumnezeu să ne fie alături, revărsând asupra noastră darurile Sale cele îmbelșugate și ferindu-ne de rău.

În lumea apuseană catolică este utilizat salutul creștinesc preluat din limba latină: „Laudetur Jesus Christus”, adică „Lăudat să fie Iisus Hristos”, la care se răspunde prin: „Semper laudetur” (să fie întotdeauna lăudat), ori prin: „In saecula saeculorum! Amen” (în vecii vecilor! Amin). Pornind de la acest salut, în Ardeal se folosește formula: „Lăudăm pe Iisus” și se răspunde: „În veci. Amin”.

Revenind acum la salutul „Hristos a înviat” din perioada pascală constatăm că acesta nu este o urare, întrucât nu exprimă o dorință a cuiva pentru celălalt.

Acesta nu poate fi nici rugăciune, întrucât prin aceste cuvinte nu-L lăudăm pe Domnul Hristos, nu-I mulțumim pentru ceva și nici nu-I cerem ceva.

Dacă expresia „Hristos a înviat” nu este o urare și nici o rugăciune, atunci ce este? „Hristos a înviat” este o mărturisire de credință. Eu, cel care o rostesc, îmi mărturisesc credința că Domnul Hristos a înviat, iar cei care îmi răspund confirmă și ei această credință prin cuvintele „Adevărat a înviat!”.

Cel dintâi care a afirmat că Mântuitorul a înviat din morți a fost „îngerul Domnului, care, după ce a trecut sâmbăta, când se lumina de ziua cea dintâi a săptămânii, pogorându-se din cer și venind, a prăvălit piatra de la ușa mormântului și sedita deasupra ei” (Matei 28,1-2). Duminică dimineata, când femeile mironosițe au venit la mormântul Domnului Hristos, îngerul le-a spus: „Nu vă înspăimântați! Pe Iisus Nazarineanul Îl căutați, pe Cel răstignit? A înviat! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus” (Marcu 16,6).

Deși toți creștinii, indiferent de confesiune, credem că Domnul Hristos a înviat din morți, numai noi, ortodocșii, ne salutăm cu „Hristos a înviat!” și răspundem „Adevărat a înviat!”. Reprezentanții celorlalte denominațiuni, din afara României, își urează: „Paști bune” sau „Paști fericite”.

Unii conaționali de-ai noștri, datorită influențelor venite din afara țării și a duhului secularizant care bătut prin lume, au preluat unele formulări străine de duhul Ortodoxiei și, cu prilejul praznicului Învierii Domnului Hristos din morți, le fac altora urarea „Paște fericit”, fără să-și dea seama că verbul „a paște” în limba română înseamnă „a se hrăni rupând iarba cu gura”, ceea ce dă urării lor un sens hilar.

Cunoscând prea bine faptul că societatea de astăzi este tot mai indiferentă din punct de vedere religios, din moment ce își duce existența ca și cum Dumnezeu nu ar exista, ne putem întreba: Noi, cei de astăzi, credem cu adevărat în înviere? Răspunsul Bisericii este acesta: fiecare crede, de fapt, diferentiat, în funcție de propria maturitate duhovnicească și de propria experiență mistică.

Credința în înviere nu trebuie să fie nicidecum un simplu fapt teoretic, un „efort intelectual” al ființei noastre, ci o bucurie din care să ne hrănim sufletul, o certitudine a ființei noastre dobândită în urma propriei noastre întâlniri cu Hristos cel înviat.

Din păcate, în lumea noastră secularizată, mulți au rămas doar cu tradițiile de Paști moștenite din moși-strămoși, tradiții materializate într-o reunire a familiei în jurul mesei de Paști și o ocazie de revedere a celor dragi aflați în depărtări.

Înaintașii noștri în schimb, vedeau în Paști serbarea învierii Mântuitorului, dovadă a învierii noastre, adică evenimentul cel mai însemnat din viața pământească: trecerea de la moarte la viață. Aceasta pentru că strămoșii noștri aveau experiența interioară a întâlnirii cu Hristos Cel înviat. Aceasta constituia „fondul” credinței lor, iar „forma” era alcătuită din tradițiile de Paști care au supraviețuit până azi. Noi, oamenii de astăzi, am rămas doar cu forma, și am pierdut fondul. Puțini dintre contemporani mai pot afirma că beneficiază constant de întâlnirea lăuntrică cu Hristos Cel înviat.

În lumea contemporană, raționalistă și dornică de certitudini dobândite în urma experienței, mulți sceptici se întreabă în sinea lor: „Oare Hristos a înviat cu adevărat? Ce dovezi empirice avem în acest sens?”

Nu este nimic nou în această întrebare, din moment ce nici Sfinții Apostoli nu au crezut la început că Mântuitorul a înviat din morți, deși ar fi trebuit s-o facă. Aceștia au stat mai bine de trei ani în preajma Domnului Hristos și L-au auzit vorbind atât de frumos, încât slujitorii arhierilor și ai fariseilor au afirmat: „*Niciodată n-a vorbit un om așa cum vorbește omul acesta*” (Ioan 7,46). Ei L-au văzut săvârșind minuni despre care „*mulțimile erau uimite, zicând: «Așa ceva niciodată nu s-a arătat în Israel!»*” (Matei 9,33). Ei au fost martori la învierea fiicei lui Iair, a fiului văduvei din Nain și a lui Lazăr și au auzit cu urechile lor cuvintele Domnului Hristos: „*Iată, ne suim la Ierusalim, și Fiul Omului va fi dat în mâna arhierilor și a cărturarilor, și-L vor osândi la moarte; și-L vor da pe mâna păgânilor, ca să-L batjocorească și să-L biciuiască și să-L răstignească, dar El a treia zi va învia*” (Matei 20,18-19) și totuși Sfinții Apostoli nu au crezut în învierea Învățătorului lor.

În cele ce urmează vom prezenta trei exemple de necredință a Sfinților Apostoli după învierea Mântuitorului: Duminică dimineața femeile mironosițe le-au spus acestora că Domnul Hristos a înviat din morți și ele L-au văzut, „*dar aceste cuvinte le-au părut ca o scrânteală și nu le-au crezut*” (Luca 24,11). În ziua învierii Mântuitorul S-a arătat la zece dintre ucenicii Săi, „*Iar ei, înspăimântându-se și înfricoșându-se, credeau că văd duh. Și El le-a zis: «De ce sunteți tulburați și pentru ce se ridică astfel de gânduri în inima voastră? Vedeți mâinile Mele și picioarele Mele, că Eu Însumi sunt; pipăiți-Mă și vedeți că duhul nu are carne și oase așa cum Mă vedeți pe Mine că am». Și zicând acestea, le-a arătat mâinile și picioarele. Și lor, celor încă necrezând de bucurie și minunându-se, El le-a zis: «Aveți aici ceva de mâncare?». Iar ei I-au dat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere. Și, luând, a mâncat în fața lor*” (Luca 24,37-43). În urma acestei arătări, cei zece i-au zis Apostolului Toma că Domnul Hristos a înviat și ei L-au văzut, iar Toma le-a răspuns: „*Dacă nu voi vedea eu în mâinile Lui semnul cuielor și dacă nu-mi voi pune degetul meu în semnul cuielor și dacă nu-mi voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede. Și, după opt zile, ucenicii lui Iisus erau iarăși înlăuntru, și Toma împreună cu ei. Și a venit Iisus, ușile fiind încuiate, și a stat în mijloc și a zis: «Pace vouă!». Apoi i-a zis lui Toma: «Adu-ți degetul tău încoace; și vezi mâinile Mele; și adu-ți mâna ta și pune-o în coasta Mea; și nu fi necredincios, ci credincios!». Răspunzând Toma, I-a zis: «Domnul meu și Dumnezeul meu!»*” (Ioan 20,25-28).

Credința Sfinților Apostoli în învierea Mântuitorului, în special cea a Sfântului Toma, a fost dobândită în urma unei experiențe palpabile, însă din moment ce puțini oameni au fost contemporani cu Domnul Hristos, Acesta i-a zis muștrător lui Toma: „*Pentru că M-ai văzut ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut!*” (Ioan 20,29).

Mântuitorul l-a muștră pe Sfântul Apostol Toma întrucât credința nu vine din vedere și pipăire, ci din interiorul omului, din inima lui. A crede nu se poate confunda cu a vedea sau a constata. Aceeași greșală au făcut-o și conducătorii evreilor la răstignirea Domnului Hristos, când au afirmat despre Acesta: „*Dacă este împăratul lui Israel, să se coboare acum de pe cruce, ca să vedem și să credem*” (Matei 27,42 și Marcu 15, 32). Dacă vezi, nu-ți mai rămâne decât să constați și să accepți. Conform definiției Sfântului Apostol Pavel „*credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea celor nevăzute*” (Evrei 11,1), pentru că ea este mai presus de ceea ce se vede, depășind limitele văzului, ale celorlalte simțuri umane, chiar și ale rațiunii, nu ca una ce este irațională, ci suprarățională. Astfel, credința ne duce dincolo de simțuri și întrece limitele minții omenești, implicând o încredere deplină a credinciosului în ceea ce crede. Deci credința este o pregustare a unor realități făgăduite sau dorite și o vedere duhovnicească a unor realități spirituale nevăzute cu ochii trupești. Prin urmare, credința este o relație sau o legătură vie cu Dumnezeu, Care ne dăruiește în arvună bucuria comuniunii cu El și cu sfinții din împărăția cerurilor.

Apostolul neamurilor a scris: „*Credința vine din ceea ce se aude, iar ceea ce se aude vine prin cuvântul lui Hristos*” (Romani 10,17). De aici înțelegem că factorii externi au și ei un rol, în sensul că stimulează și întăresc credința, însă aceasta vine din lăuntru omului, de aceea Sfântul Apostol Petru ne-a îndemnat: „*Credeți în Dumnezeu fără să-L vedeți și vă veți bucura cu o bucurie de negrăit și preamărită*” (I Petru 1,8).

Sunt și dintre contemporanii noștri unii care declară: „Eu cred doar ceea ce văd”. Ei nu știu că la credință nu se ajunge prin vedere, ci printr-o simțire a inimii, simțire care este mai presus de minte.

Câte lucruri din lumea noastră nu le vedem și totuși credem cu convingere că ele există? Noi credem mult mai multe decât cele pe care le vedem. În acest sens o să dăm doar câteva exemple banale: n-am văzut niciodată curentul electric, dar asta nu înseamnă că-i negăm existența. N-am văzut niciodată undele percepute de aparatele de radio sau cele prin care comunicăm cu telefonul mobil, dar ele sunt peste tot în jurul nostru, am luat contact cu efectele lor, credem că ele există.

Vestitul matematician, fizician și filosof Blaise Pascal spunea că pe Dumnezeu Îl putem cunoaște mai repede cu ajutorul inimii decât cu al rațiunii: „Inima are rațiunile ei pe care rațiunea noastră nu le cunoaște. Știm asta din mii și mii de lucruri. Inima Îl simte pe Dumnezeu și nu rațiunea. Aceasta este credința desăvârșită: Dumnezeu cunoscut cu inima”. Adevărata credință se manifestă deci într-o certitudine interioară a inimii care-L simte pe Dumnezeu, Îi intuiește voința, și Îl urmează.

Dacă în această lume există numeroase virtuți, precum cele morale: smerenia, înțelepciunea, castitatea, sinceritatea, răbdarea, blândețea, prietenia, recunoștința, iertarea, generozitatea, hărnicia, la care pot fi adăugate cele cardinale: prudența, dreptatea, curajul și cumpătarea, cele mai înalte dintre toate sunt cele trei virtuți teologice: credința, nădejdea și iubirea.

După cum la credință nu se ajunge prin vederea trupească, tot așa este și cu nădejdea. Despre aceasta Sfântul Apostol Pavel a scris: *„Prin nădejde ne-am mântuit; a vedea însă ceea ce nădăjduiești, aceea nu mai este nădejde. Cum ar nădăjdui cineva în ceea ce se vede? Dar dacă nădăjduim în ceea ce nu vedem, așteptăm cu răbdare”* (Romani 8,24-25).

Iubirea cuprinde în sine celelalte virtuți teologice și ea duce la desăvârșire, de aceea Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli: *„Poruncă nouă vă dau vouă: Să vă iubiți unii pe alții! Așa cum v-am iubit Eu pe voi, așa și voi să vă iubiți unii pe alții. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea iubire unii pentru alții”* (Ioan 13,34-35). Apostolul neamurilor ne-a îndemnat și el: *„Nimănui cu nimic să nu-i fiți datori, decât cu iubirea unuia față de altul; fiindcă cel ce-l iubește pe altul a împlinit legea”* (Romani 13,8).

Iubiți fii duhovnicești,

Pornind de la credința în Dumnezeu și în învierea Fiului Său întrupat și răstignit din iubire față de noi să prăznuim creștinește Sfintele Paști, cu bucurie duhovnicească. Să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi și să iertăm toate pentru înviere.

Să facem din viața noastră un continuu urcuș spre înviere, unindu-o cu viața Bisericii, întrucât suntem mădulare ale trupului ei, în comuniune unii cu alții prin Duhul Sfânt. Iar această comuniune, lucrătoare prin iubire, să o extindem și asupra semenilor noștri, în toată vremea vieții noastre, dar mai ales acum, în aceste zile de praznic, când suntem chemați la lucrarea virtuții milosteniei, mângâindu-i pe frații noștri care, din pricina neputințelor trupești, a singurătății sau a lipsurilor materiale nu se pot bucura deplin de sărbătoarea Învierii Domnului.

Al vostru de tot binele doritor
și către Domnul pururea rugător

†Petroniu
Episcopul Sălajului